

Aandachtspunten voor de Circular Economy Act

Als adviesbureau werken we iedere dag met koplopers aan de transitie naar een circulaire economie. Allereerst adviseren we op strategisch niveau, zowel bij publieke als private partijen. Daarnaast doen we onderzoek naar de randvoorwaarden voor de transitie, waaronder financieel-economische modellen, fiscale spelregels en een meer circulaire beoordeling van risico's. Vanuit onze kennis en praktijkervaring geven wij drie aandachtspunten mee om de Europese *Circular Economy Act* sterker en effectiever te maken.

#1. Leg de nadruk op hoogwaardige circulaire principes

De huidige invulling van de *Circular Economy Act* lijkt de nadruk te leggen op laagwaardige circulaire principes, zoals het organiseren van vraag en aanbod naar secundaire grondstoffen. Voor een écht circulaire economie is veel meer nodig. Een effectieve aanpak start bij sturing op de ontwerpfase van producten, om vanuit hoge kwaliteit en een lange levensduur de vraag naar grondstoffen te verminderen en toekomstig afval te voorkomen.

Het is essentieel om in de invulling van de *Circular Economy Act* op een hoger niveau te sturen dan uitsluitend op materiaalniveau. Daarbij gaat het in ieder geval om twee principes:

- **Ontwerp-voor-demontage:** Stel eisen om producten eenvoudig te kunnen demonteren en repareren. Daarmee worden producten eenvoudiger te repareren, wordt het makkelijker om onderdelen opnieuw te gebruiken en kan het recyclingpercentage verder toenemen.
- **Levensduurverlenging:** Stuur op verlenging van de gebruiksduur van producten, door dit eenvoudiger, aantrekkelijker en goedkoper te maken. Daarmee neemt de vraag naar nieuwe grondstoffen af, met als gevolg daarvan een lagere CO₂-uitstoot en milieu-impact in de keten.

Voorbeeld: versterken Ecodesign for Sustainable Products Regulation (ESPR)

De afgelopen jaren is ESPR een belangrijke drijfveer geweest voor het energie-efficiënt ontwerpen van producten. Als gevolg van deze ontwerp-eisen is het energieverbruik van specifieke consumentenproducten sterk gedaald. Er wordt voor verschillende productgroepen gewerkt aan nieuwe ESPR-richtlijnen, waar ook circulaire eisen onderdeel van zijn. Een voorbeeld hiervan kan een verplichting voor oplaadbare of vervangbare batterijen voor consumentenproducten zijn. Daarmee wordt de levensduur van producten verlengd en worden waardevolle grondstoffen behouden.

#2. Ontwikkel een exit-strategie voor lineaire producten

Om de omslag naar een circulaire economie te realiseren, is het belangrijk om naast de opbouw van een circulair systeem ook te werken aan de af- en ombouw van lineaire productie. Denk daarbij aan productiecapaciteit van wegwerpproducten met een korte levensduur. Zonder actieve af- en ombouw met regelgeving of financiële prikkels blijven lineaire producten de markt domineren, waardoor er geen gelijk speelveld is voor circulaire alternatieven. De *Circular Economy Act* is hét moment om een EU-breed speelveld te creëren met einddata voor specifieke lineaire producten.

Deze actieve af- en ombouw moet plaatsvinden in vrijwel alle sectoren. Vanwege de vrije interne Europese markt en de grote, internationale producenten, is hier Europese inspanning nodig. Twee voorbeelden van sectoren waarbij EU-brede inzet essentieel is voor een circulaire economie:

- **Duurzame energietechnologieën**, omdat door toenemende leveringsrisico's en toekomstige schaarste inzet op behoud van deze materialen essentieel is. Met eenduidige eisen voor het uitfasen van lineaire producten kunnen circulaire alternatieven een volwaardig onderdeel van de markt worden.
- **Kleding & textiel**, omdat veel retailers vestigingen hebben in meerdere Europese landen (en daarbuiten). Daarmee zijn er nationaal alleen middelgrote spelers, terwijl het grootste deel van de *fast fashion* door de grote, wereldwijde spelers op de markt wordt 'geduwd'.

Voorbeeld: Franse maatregelen tegen ultra fast fashion

Frankrijk heeft de afgelopen periode gewerkt aan het weren van *ultra fast fashion*. Met wetgeving proberen zij de overconsumptie van kleding tegen te gaan. Er is onder meer een reclameverbod en een milieubijdrage per kledingstuk geïntroduceerd. Door extreem goedkope en snel slijtende kleding van slechte kwaliteit te weren, wordt actief gewerkt aan de afbouw van dit gedeelte van de sector. Daarmee hebben duurzame, circulaire alternatieven meer ruimte om zich te ontwikkelen.

#3. Ontwikkel randvoorwaarden voor een inclusieve en succesvolle transitie

De consultatie stelt dat de *Circular Economy Act* positieve gevolgen zal hebben voor inwoners, waaronder meer werkgelegenheid en betaalbare (circulaire) producten. Dit gaat echter niet vanzelf. In de huidige praktijk zijn circulaire alternatieven vaak duurder, mede door relatief hoge arbeids- en productiekosten en de fiscale voordelen van lineaire producten. Hierdoor stagneert circulair consumeren en neemt draagvlak voor circulair beleid af.

Daarbij bevinden nieuwe, 'circulaire' banen zich op dit moment nog vaak in de afval- en recyclingsbranche. In deze sectoren wordt veel met afgedankte producten gewerkt, waardoor deze banen in de praktijk vaak worden gezien als 'vieze' banen. Inzetten op technologische innovatie om deze banen aantrekkelijker te maken, is dan ook een belangrijk onderdeel van de circulaire agenda.

Om een succesvolle transitie naar een circulaire economie te realiseren, is het daarom essentieel om – in aanvulling op de wettelijke verplichtingen in de CEA – beleid te maken om de randvoorwaarden te ontwikkelen. Daarbij gaat het minimaal om twee aspecten:

- **Eerlijk verdelen van kosten en meerprijzen** van circulaire producten. Dat vraagt onder meer om aanpassing van fiscale regelgeving en eenduidige richtlijnen voor omgang met BTW.
- **Technologische innovatie voor circulaire werkzaamheden**, waaronder in de afval- en recyclingsbranche. Door scheidings- en verwerkingsprocessen verder te automatiseren worden 'vieze' banen afgebouwd, waardoor de sector aantrekkelijker wordt om in te werken. Ook blijven waardevolle grondstoffen binnen Europa behouden blijven en beschikbaar komen voor (Europese) maakindustrie.

Voorbeeld: laag BTW-tarief op reparaties en tweedehands producten

Op dit moment vallen reparaties en tweedehands producten in veel lidstaten onder het hoge BTW-tarief. Zweden is een voorbeeld van een land wat een laag BTW-tarief heeft ingevoerd voor reparaties. Denk daarbij zowel aan de schoenmaker als aan reparatie van smartphones en laptops. Circulaire keuzes worden daarmee betaalbaarder voor consumenten.

Het vaststellen van deze tarieven gebeurt op het niveau van lidstaten en valt buiten het mandaat van de Europese Commissie. Tegelijkertijd kan de Commissie wel richting geven aan lidstaten, om daarmee bij te dragen aan het realiseren van gezamenlijke Europese opgaven.

Transitiemechanisme: Europese eenduidigheid én gefaseerde implementatie per lidstaat

De Circular Economy Act biedt Europa de kans om zich wereldwijd als koploper te positioneren richting de circulaire economie. Omdat Europa vrijwel volledig afhankelijk is van grondstoffen van buiten de EU, is juist deze circulaire agenda een vereiste om op lange termijn een welvarende samenleving en competitieve economie te realiseren. Dit vraagt om een ambitieuze, evenwichtige aanpak waarin preventie, herontwerp en levensduurverlenging net zoveel aandacht krijgen als recycling en materiaalstromen.

In de huidige politieke dynamiek is het lastig om vanuit Europa eenduidige, EU-brede stappen te zetten. Niet ieder land heeft hetzelfde tempo in het implementeren van de circulaire economie, of heeft hetzelfde economische vertrekpunt.

Voor een ambitieuze transitie is het echter nodig om vooruitstrevende doelen te stellen, in plaats van lagere ambities om tegemoet te komen aan alle lidstaten. Met een gefaseerde invoering die past bij de (economische) realiteit van individuele lidstaten, kunnen deze landen voortbouwen op de successen en geleerde lessen van koplopers.

Ons voorstel is om daarom te bepalen met welk tempo en op welke schaal nieuwe regels ingevoerd moeten worden. Daarbij zien wij onderscheid tussen twee niveaus:

- **Eisen voor consumentenproducten**, die direct EU-breed ingevoerd moeten worden als gevolg van de interne markt (voorbeeld: EcoDesign voor consumentenelektronica).
- **Fiscale en economische maatregelen**, die gefaseerd ingevoerd kunnen worden vanuit koplopende lidstaten, gevolg door overige lidstaten (voorbeeld: laag BTW-tarief op reparaties).

Tot slot

De Circular Economy Act heeft de potentie om een flinke bijdrage te leveren aan een sterke, duurzame en meer toekomstbestendigere Europese economie. Dat valt of staat bij de reikwijdte van de maatregelen onder de CEA, de voorwaarden voor een inclusieve transitie en de wijze van invoeren. Wij denken graag verder met jullie mee!